

Další informace a odkazy naleznete na <http://pozp.evangelnet.cz>,

přímé kontakty na odborníky na stránce <http://ckes.cz/poradna>.

Sestavila: Magdalena Férová

Vydal: Poradní odbor pro otázky životního prostředí při Synodní radě Českobratrské církve evangelické, 2012, <http://pozp.evangelnet.cz>

Ilustrace: Pavla Hudcová

Grafická úprava: Tomáš Vokatý

Jak vytvořit z kostela útočiště pro rostliny a zvířata

Milé sestry, milí bratři, milé děti, věříme, že Bůh stvořil tento svět a dal ho člověku do péče. Krása a pestrost jeho stvoření je hodna obdivu a zaslouží si, abychom ji chránili. Vytvořili jsme tento leták, abychom nabídli sborům a farnostem inspiraci, jak je možné poskytnout v okolí kostelů a far našim malým bližním místo a podmínky k životu. Budeme rádi, pokud vás naše návrhy zaujmou a podaří se vám alespoň některé realizovat.

Poradní odbor pro otázky životního prostředí při Synodní radě Českobratrské církve evangelické

Utěsněním všech otvorů na věži kostela se ochuzujeme o přítomnost vzácných návštěvníků.

Pro dravce, sovy i netopýry se mohou věže a půdy stát skvělým domovem.

I pro hmyz můžete připravit domeček. Nejvíce tím potěšíte včelky samotářky, které jsou užitečné a vzácné.

Hnízdní bučku pro pěvce snadno vyrobíme spolu s dětmi, jen je potřeba vědět, jak má pro který druh vypadat a kde má být umístěna.

Vlaštovky a jirčičky dnes těžko shánějí vhodné místo na stavbu svých hnízd, z hladkých omítek se hnízda snadno utrhnou.

Tuje a jiné okrasné a nepůvodní druhy dřevin nejsou vhodným zdrojem potravy pro ptáky.

Popínavé rostliny přinesou na holé zdi barvu a život, také mohou plnit funkci klimatizace.

Původní druhy keřů jako je černý bez, líska, brslen či šípková růže přilákají nespočet strážníků.

V pravidelně sekaném trávníku je jen malá druhová pestrost rostlin i živočichů.

Používáním minerálních hnojiv a pesticidů podporujeme těžbu vyčerpatelných zdrojů, ničíme život v půdě a zároveň na vlastní zahradu vnášíme různé škodlivé látky.

Louka kosená jen dvakrát v roce je plná zajímavých druhů rostlin i živočichů.

Hnojivo a substrát pro rostliny si můžeme vyrobit vlastní. Pro větší zahradu se hodí dřevěné kompostoviště, pro malou zahrádku stačí plastový kompostér.

Foto: © Ben Skála, Tomáš Vokatý

Když člověk osidluje krajinu, dokáží se tomu živočichové i rostliny často přizpůsobit. Některé druhy toho dokonce využívají a v lidských sídlech a jejich okolí si nacházejí úkryt či potravu. Lidská sídla se však rozpínají čím dál víc, nezastavěné nebo nevyužívané krajiny ubývá. Příroda ve městech i na vesnicích se často mění v beton nebo sterilní a chemizovaný trávník. Tomuto trendu už se živočichové ani rostliny většinou přizpůsobit nedokáží. Pestrost Božího stvoření se tak zmenšuje a my se těžko můžeme prohlásit za moudré správce.

Zkusme vytvořit alespoň kolem svých kostelů nebo domovů místo, kde se budou cítit dobře lidé i všechno ostatní stvoření. Společné dílo může také obohatit život společenství. Třeba nám krása, pestrost a plody přírody připomenou, že Bůh, když stvořil zemi „viděl, že je to dobré“.

Země vydala zeleň: rozmanité druhy bylin, které se rozmnožují semeny, a rozmanité druhy stromů, které nese plody se semeny. Bůh viděl, že to je dobré... I stvořil Bůh veliké netvory a rozmanité druhy všelijakých hbitých živočichů, jimiž se zahemžily vody, stvořil i rozmanité druhy všelijakých okřídlených létavců. Viděl, že to je dobré. (Gn 1,12 a 21)

Dravci a sovy

Dravci, sovy i netopýři, kteří ztratili svá přirozená hnízdiště ve volné přírodě, se naučili k hnízdění využívat lidská sídla, a to především věže a půd vysokých budov a kostelů. Následkem rekonstrukcí a sanací kostelů, při kterých jsou utěšňovány všechny vletové otvory, však přichází i o tato bydliště. Poštou obecně pomůžeme tím, že do okna kostelní věže umístíme hnízdní budku. Ostatní okna pak zajistíme tak, aby se do nich nedostali holubi. Pro sovy můžeme také vyrobit budku, její tvar záleží na tom, jakého návštěvníka nejspíše očekáváme. Nejčastěji na věžích hnízdí puštíci, sovy pálené nebo sýčci.

Drobné ptactvo

Pro drobné ptactvo můžeme vyrobit či koupit budky i krmítka. Budkami pomůžeme zejména těm druhům, které běžně hnízdí v dutinách starých stromů. Ty jsou však z krajiny často odstraňovány. Krmítka zase mají smysl v zimě během nedostatku přirozené potravy. Výroba i následné pozorování ptáčků se určitě bude líbit dětem. Jak mají budky a krmítka vypadat a co do nich patří najdete např. na stránkách: www.birdlife.cz. I dříve hojně vlaštovky, jiřičky a rorýsi mají dnes problém najít správné místo a materiál na stavbu hnízda. Chceme-li se radovat z těchto elegantních ptáčků, kteří se nám odvděčí lovením obtížného hmyzu, můžeme jim koupit hnízdo umělé. Pokud trus znečišťuje okna či chodníky, stačí pod hnízdo připevnit prkénko, které lze snadno čistit.

Samička netopýra večerního. Foto: Dita Weinfurtová

Netopýři

Netopýři rádi využívají půd kostelů jako svého letního bytu, ve kterém rodí a vychovávají mláďata. Umožňujeme jim vstup. Pokud utěšňujeme okna proti holubům, pletivo napneme jen 20 cm pod okraj okna, zahneme ho a necháme volně pohyblivé, aby na něj holub nemohl usednout, ale netopýr mohl proletět. Jsou-li trámy ošetřeny chemickými prostředky, je třeba na ně přitlouct neošetřené prkno, aby měli netopýři místo pro svůj spánek. Pokud se již u vás netopýři vyskytují, poraďte se s odborníky, pokud chystáte jakýkoliv zásah do úkrytu či vletového otvoru. Různé příklady řešení problémů v soužití s netopýry nabízí stránky: www.sousednetopyr.cz a www.ceson.org.

Včely samotářky

Včelu medonosnou zná snad každý, ale že u nás žije ještě kolem 600 druhů včel samotářek, to už se ví méně. Přitom mají nezastupitelnou úlohu při opylování rostlin, zvláště tam, kde není nablízku žádný chovatel včel. Tyto včely nosí pyl na nohou nebo na břicho a nemusíme se od nich obávat žihadla. Nežijí v koloniích, vajíčka kladou do děr vyhrabaných v zemi, do dutinek v hliněných březích a zídkách nebo ve ztrouchnivělém dřevě či dutých stéblech. Přilákejme tyto včely i k nám na zahradu tím, že s dětmi na slunných místech připravíme domeček ze svázaných stébel rákosy či slámy, cihel nebo dřeva s navrtanými otvory o průměru od 3 do 10 mm a hloubce 10 cm. Moc pěkné obrázky a návody můžete najít například na stránkách www.vcelky.cz.

► Domek pro včelky samotářky. Foto: © © © Johann Jaritz

Louka nebo trávník?

Údržba trávníku vyžaduje spoustu času, energie, peněz na pohonné prostředky a vody na zalévání. Někdo používá i umělá hnojiva či prostředky na boj s plevele. Je ale opravdu třeba mít všude krátce střižený trávník? Jistě se hodí na místech pro hry a sport nebo na místa společného posezení, ale všude jinde je námaha s ním spojená zbytečná. Louka je mnohem krásnější. Posekat ji stačí dvakrát nebo třikrát za rok a přitom nabízí bohatství druhů květin, bylin a trav a zároveň úkryt a potravu pro motýly, včely, brouky i další drobné živočichy. Také nám vždy nabídne něco na výzdobu kostela.

Louka ale nevznikne tím, že přestaneme sekat trávník. Vyžaduje to čas, než se luční trávy a květiny prosadí. První roky musíme sekat ještě vícekrát za rok a můžeme pozorovat jak se skladba rostlin na louce s každým rokem mění. Pokud chceme proces přeměny urychlit, můžeme „přihodit“ posbíraná semena z okolních luk nebo koupit připravenou směs.

Louku sečeme dvakrát za rok, nejlépe kosou nebo speciálním strojem, který si můžeme půjčit nebo pořídit s někým dohromady. Nejstarší generace se určitě ještě kosou ohánět umí a ráda své umění předá mladším. Můžeme tuto příležitost využít pro sblížení generací ve sboru.

Foto: © © © Keith Moseley

Rozsáhlejší informace a konkrétní odkazy naleznete na <http://pozp.evangelnet.cz/kostel-utociste>, přímé kontakty na odborníky na stránce <http://ckes.cz/poradna>.

Keře jako potrava a útočiště

Původní druhy keřů jsou nejen krásné, ale svými květy, plody a listy poskytují potravu a úkryt mnoha druhům ptáků, hmyzu i dalším drobným živočichům. Proto je z pozemků neodstraňujeme ani je neměníme za exotické keře ani oblíbené túje či jiné jehličnany, které nenabízí přirozenou potravu pro domácí druhy zvířat nebo neplodí vůbec. Zasadme raději na zahradě bezy, lisky, hlohy, trnky a jiné keře, které do naší přírody patří a vyžadují proto minimální péči. Jeden původní keř může hostit 50 – 150 druhů různých živočichů.

Popínavé rostliny

Popínavé rostliny vnesou na naše budovy život a barvu a zároveň fungují jako klimatizace – v létě chladí a neopadavé druhy v zimě izolují. Vybírat můžeme mezi břečťanem, různými druhy vína, přísavníků, plaméneků, růží či vistárií. Při výběru berme v úvahu, zda rostlina potřebuje slunné či stinné stanoviště a zda se pne sama nebo jen s oporou. Agresivnější popínavky, jako je břečťan, vysazujeme jen k neporušené zdi, aby jí úpony neponičily. Funkčnost rostliny jako klimatizace ovlivňuje světová strana výsadby a stálezelenost či opadavost rostliny.

Více na: www.popinave-rostliny.cz.

▼ Fasáda sboru ČCE v Silůvkách porostlá přísavníkem.

Kompost jako základ úrodnosti

Pokud je u fary zahrádka kde se pěstují květiny nebo zelenina, oceníme kompost jako ideální hnojivo, které dodává živiny, zadržuje půdní vlhkost a celkově zlepšuje vlastnosti půdy. Na minerální hnojiva raději zapomeňme. Dříve se bez nich lidé obešli, snad to dokážeme také. Důsledkem jejich využívání je snížení životaschopnosti půdních organismů, změna pH půdy a úbytek humusu. Jejich těžba a výroba ničí krajinu a je energeticky náročná. Některá hnojiva obsahují nežádoucí těžké kovy, které se pak dostávají do pěstovaných plodin. Více na: www.kompostuj.cz.